

Основною особливістю нового Державного стандарту є орієнтація вимог до рівня підготовки випускників на досягнення компетентностей. Причому, якщо в Державному стандарті базової та повної загальної середньої освіти 2004 року було подано лише перелік деяких компетентностей (формування соціальної, комунікативної, комп'ютерної та інших видів компетентностей учнів), то в новому стандарті 2011 року дається більш ґрунтовний перелік і визначення основних понять компетентісно орієнтованого підходу, який визначається одним із основних підходів до навчання, разом із діяльнісним та особистісно-орієнтованим.

Зміни стануть можливими лише, якщо збагнути, що традиційною метою шкільної освіти завжди було оволодіння системою знань, основами наук; пам'ять учнів переважувалась чисельними фактами, поняттями, іменами, датами. Але знання не завжди віддзеркалюються в діях. Наукою доведено, що для життєвого успіху необхідні не самі знання, а вміння їх застосувати відповідно до конкретної життєвої ситуації. «Дослідження, проведені психологами Гарвардського університету, показали, що успіх на 85% залежить від особистісних якостей, правильного вибору лінії поведінки, і лише на 15% визначається наявними знаннями». Таким чином, необхідність змістити акценти в освіті із засвоєння фактів на оволодіння способами взаємодії зі світом призводить до осмислення необхідності змінити характер навчального процесу та способів діяльності учнів.

Сьогодні актуалізується поняття «діяльнісний підхід». Зокрема, у новому Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти читаємо: «Діяльнісний підхід спрямований на розвиток умінь і навичок учня, застосування здобутих знань у практичних ситуаціях, пошук шляхів інтеграції до соціокультурного та природного середовища».

Новий Державний стандарт базової та повної загальної середньої освіти виконує **функцію інструменту модернізації освіти**, як то:

- забезпечує створення єдиного освітнього простору;
- посилює регламентуючу роль школи в системі неперервної освіти;
- забезпечує еквівалентність здобуття загальної середньої освіти у різних формах;
- приводить зміст шкільної освіти у відповідність з потребами часу, завданнями розвитку країни;
- створює умови для диференційованого навчання тощо.

Позитивними ознаками Стандарту є те, що:

- в ньому передбачено **наступність змісту семи освітніх галузей** Державного стандарту початкової загальної освіти: «Мови і літератури», «Суспільствознавство», «Мистецтво», «Математика», «Природознавство», «Технології», «Здоров'я і фізична культура»;
- задекларовано перехід до компетентісного підходу до формування змісту освіти та особистісно зорієнтованого навчального процесу;
- збережено чітке структурування, закладене в чинному Державному стандарті базової та повної загальної середньої освіти, а саме: розділ «Загальні положення» складає цільовий блок, що визначає мету і завдання Державного стандарту в цілому та окремих його освітніх галузей; дається тлумачення головних вживаних у документі понять; удосконалено Базовий навчальний план;
- проект Стандарту складається з обов'язкового змісту освіти певної галузі знань та державних вимог до рівня загальноосвітньої підготовки учнів.

Визначено кроки, які, за умови їх практичного втілення, можуть сприятливо вплинути на оновлення змісту шкільної освіти.

1. Модернізація змісту освіти.
2. Переорієнтація освіти зі **знаннєвої** парадигми на **діяльнісну**.

Розділ «Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів» орієнтує освіту на формування способів навчальної, пізнавальної, комунікативної, практичної діяльності.

3. Особистісна орієнтація освіти, забезпечення варіативності і свободи вибору в змісті освіти старшої школи. Так, у Стандарті Базовим навчальним планом для старшої школи передбачено обов'язковий для вивчення зміст освітніх галузей та час на інтегровані курси за вибором загальноосвітніх навчальних закладів відповідно до загальної кількості годин, передбачених для кожної галузі.

4. Орієнтація на компетентісний підхід до змісту освіти, формування готовності школярів застосовувати набуті знання, уміння навички та способи діяльності у практичному житті.

У розділі «Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів» зроблено спробу переорієнтувати навчальний процес з відтворювання набутих знань і розв'язування завдань відтворюючого рівня на формування й висловлювання школярами власної думки щодо прочитаного, їх здатності виявляти ставлення до певних подій, фактів, персоналій, процесів, вміння оцінити наукове відкриття, порівнювати, робити узагальнення тощо.

У цьому Державному стандарті введено та розкрито значення таких понять як:

- 1) громадянська компетентність — здатність учня активно, відповідально та ефективно реалізовувати права та обов'язки з метою розвитку демократичного суспільства;
- 2) діяльнісний підхід — спрямованість навчально-виховного процесу на розвиток умінь і навичок особистості, застосування на практиці здобутих знань з різних навчальних предметів, успішну адаптацію людини в соціумі, професійну самореалізацію, формування здібностей до колективної діяльності та самоосвіти;
- 3) загальнокультурна компетентність — здатність учня аналізувати та оцінювати досягнення національної та світової культури, орієнтуватися в культурному та духовному контексті сучасного суспільства, застосовувати методи самовиховання, орієнтовані на загальнолюдські цінності;
- 4) здоров'язбережувальна компетентність — здатність учня застосовувати в умовах конкретної ситуації сукупність здоров'язбережувальних компетенцій, дбайливо ставитися до власного здоров'я та здоров'я інших людей;
- 5) інформаційно-комунікаційна компетентність — здатність учня використовувати інформаційно-комунікаційні технології та відповідні засоби для виконання особистісних і суспільно значущих завдань;
- 6) ключова компетентність — спеціально структурований комплекс характеристик (якостей) особистості, що дає можливість їй ефективно діяти у різних сферах життєдіяльності і належить до загальногалузевого змісту освітніх стандартів;

- 7) ключова компетенція — певний рівень знань, умінь, навичок, ставлень, які можна застосувати у сфері діяльності людини;
- 8) компетентнісний підхід — спрямованість навчально-виховного процесу на досягнення результатів, якими є ієрархічно підпорядковані ключова, загальнопредметна і предметна (галузева) компетентності;
- 9) компетентність — набута у процесі навчання інтегрована здатність учня, що складається із знань, умінь, досвіду, цінностей і ставлення, що можуть цілісно реалізовуватися на практиці;
- 10) компетенція — суспільно визнаний рівень знань, умінь, навичок, ставлень у певній сфері діяльності людини;
- 11) комунікативна компетентність — здатність особистості застосовувати у конкретному виді спілкування знання мови, способи взаємодії з людьми, що оточують її та перебувають на відстані, навички роботи у групі, володіння різними соціальними ролями;
- 12) міжпредметна естетична компетентність — здатність виявляти естетичне ставлення до світу в різних сферах діяльності людини, оцінювати предмети і явища, їх взаємодію, що формується під час опанування різних видів мистецтва;
- 13) міжпредметна компетентність — здатність учня застосовувати щодо міжпредметного кола проблем знання, уміння, навички, способи діяльності та ставлення, які належать до певного кола навчальних предметів і освітніх галузей;
- 14) навчальна програма — нормативний документ, що конкретизує для кожного класу визначені цим Державним стандартом результати навчання відповідно до освітньої галузі або її складової, деталізує навчальний зміст, у результаті засвоєння якого такі результати досягаються, а також містить рекомендації щодо виявлення та оцінювання результатів навчання;
- 15) особистісно зорієнтований підхід — спрямованість навчально-виховного процесу на взаємодію і плідний розвиток особистості педагога та його учнів на основі рівності у спілкуванні та партнерства у навчанні;
- 16) предметна (галузева) компетентність — набутий учнями у процесі навчання досвід специфічної для певного предмета діяльності, пов'язаної із засвоєнням, розумінням і застосуванням нових знань;
- 17) предметна компетенція — сукупність знань, умінь та характерних рис у межах змісту конкретного предмета, необхідних для виконання учнями певних дій з метою розв'язання навчальних проблем, задач, ситуацій;
- 18) предметна мистецька компетентність — здатність до розуміння і творчого самовираження у сфері музичного, образотворчого та інших видів мистецтва, що формується під час сприймання творів таких видів мистецтва і їх практичного опанування;
- 19) проектно-технологічна компетентність — здатність учнів застосовувати знання, уміння та особистий досвід у предметно-перетворювальній діяльності;

20) соціальна компетентність — здатність особистості продуктивно співпрацювати з партнерами у групі та команді, виконувати різні ролі та функції у колективі.

Формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів, зміст якої є інтегративним, відбувається у результаті застосування під час вивчення всіх предметів навчального плану діяльнісного підходу. Навчальними програмами обов'язково передбачається внесок кожного навчального предмета у формування зазначеної компетентності.

Цей Державний стандарт ґрунтується на засадах особистісно зорієнтованого, компетентнісного і діяльнісного підходів, що реалізовані в освітніх галузях і відображені в результативних складових змісту базової і повної загальної середньої освіти. При цьому особистісно зорієнтований підхід до навчання забезпечує розвиток академічних, соціокультурних, соціально-психологічних та інших здібностей учнів. Компетентнісний підхід сприяє формуванню ключових і предметних компетентностей.

Новий Державний стандарт базової та повної загальної середньої освіти складається із:

- загальної характеристики складових змісту освіти;
- Базового навчального плану загальноосвітніх навчальних закладів II—III ступеня згідно з додатком 1 (далі — Базовий навчальний план);
- державних вимог до рівня загальноосвітньої підготовки учнів згідно з додатком 2.

Цей Державний стандарт розроблений на основі Державного стандарту початкової загальної освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2011 р. № 462 (Офіційний вісник України, 2011 р., № 33, ст. 1378), із спрямуванням освітніх галузей на розвиток сформованих і формування нових предметних (галузевих) компетентностей.

Предметні (галузеві) компетентності стосуються змісту конкретної освітньої галузі чи предмета, і для їх опису використовуються такі **ключові поняття**: **“знає і розуміє”, “уміє і застосовує”, “виявляє ставлення і оцінює” тощо.**

Новий Державний стандарт включає такі **освітні галузі**, як “Мови і літератури”, “Суспільствознавство”, “Мистецтво”, “Математика”, “Природознавство”, “Технології”, “Здоров’я і фізична культура”, зміст яких **послідовно взаємозв’язаний із змістом відповідних освітніх галузей Державного стандарту початкової загальної освіти.**

Відповідно до нового стандарту та розробленої до нього програми, вивчення біології розпочинається у 6 класі, а закінчується повний курс у 9 класі (на вивчення відводиться 2 години на тиждень). Ці суттєві зміни знайшли відображення у змісті біологічної компоненти освітньої галузі «Природознавство». Основною метою галузі визначено формування природничо-наукової компетентності, а біологічний компонент має забезпечити предметні компетентності такі, як засвоєння учнями знань про закономірності функціонування живих систем, їх розвиток і взаємодію, розуміння біологічної картини світу, цінності таких категорій, як знання, життя, природа, здоров’я, формування свідомого ставлення до екологічних проблем, усвідомлення біосферної етики. **Вивчення біології за програмою, розробленою до нового Державного стандарту, розпочнеться у 2014/2015 навчальному році**

Вивченню шкільного курсу біології передуватиме інтегрований пропедевтичний предмет «Природознавство», який теж зазнав певних змін. **Відповідно до типових навчальних**

планів, розроблених до нового Державного стандарту, природознавство вивчатиметься у 5 класі (2 години на тиждень). У Державний стандарт початкової загальної освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2011 р. №462) введено нову освітню галузь «Природознавство», тим самим посилено природничу складову стандарту. Базовим навчальним планом передбачено на вивчення предмету 2 години на тиждень у 1-4 класах. Концептуальними ідеями програми з природознавства для початкової школи є формування природознавчої компетентності учнів на основі засвоєння системи інтегрованих знань про живу та неживу природу, ознайомлення з основами екологічних знань, опанування способів навчально-пізнавальної діяльності та орієнтація на пошукову діяльність. Такі кардинальні зміни у галузі та забезпечення наступності у вивченні предмету між початковою та середньою ланкою вимагають від учителя біології ґрунтовного ознайомлення з новим Державним стандартом початкової загальної освіти, програмою з природознавства для загальноосвітніх навчальних закладів 1-4 класи та з особливостями організації вивчення програмового матеріалу (Навчальні програми для загальноосвітніх навч. закл. із навчанням українською мовою. 1-4 класи. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2011. – 186-200 с.).